

4. Інформація щодо заяви НАБУ та САП про корупційні діяння у Верховному Суді. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1423802> (дата звернення: 16.05.2023 року).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-38>

DISSOLUTION OF MARRIAGE WITH A PERSON RESIDING IN THE TERRITORY OF ANOTHER STATE DURING MARTIAL LAW

РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ З ОСОБОЮ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ НА ТЕРИТОРІЇ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ, В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Kondratieva L. A.

*Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Procedural Law
Yurty Fedkovych Chernivtsi
National University
Chernivtsi, Ukraine*

Кондрат'єва Л. А.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри процесуального
права
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

В умовах воєнного стану в Україні, який триває понад рік, склались умови, за яких сім'ї перебувають у складних життєвих ситуаціях і змушені проживати окремо один від одного. Частіш за все жінки з дітьми виїхали за кордон і перебувають там і сьогодні, їх повернення це питання часу і тих умов, в яких вони опинилися. Але не всі здатні зберегти свої сім'ї в таких невизначених умовах. Тому і виникає необхідність розірвання сімейних правовідносин, саме через їх нестабільність як матеріальну, так і психологічну. Найбільш поширеними справами про розлучення громадян України, які перебувають за кордоном, є справи про розірвання шлюбу подружжя, яке має дітей віком до 18 років, а також справи про стягнення аліментів на утримання таких неповнолітніх дітей. Причиною може бути також намагання одного з подружжя створити нову сім'ю за кордоном. При виникненні подібних ситуацій слід враховувати думки самого подружжя. Розлучитись за межами нашої країни можна не лише за взаємною згодою подружжя, але й у випадку, коли один із подружжя не погоджується на розірвання подружніх стосунків. При цьому не має значення, в якій країні був укладений шлюб: в Україні чи за кордоном. Існують два способи розірвання шлюбу: шляхом звернення із заявою одного з подружжя до органів РАЦСу, а також через суд. Щоб розірвати

шлюб через орган РАЦСу, особа, яка проживає за межами України, повинна оформити та нотаріально посвідчити свою частину заяви про розлучення, яку інший з подружжя подає до органу РАЦСу, що і вирішує питання про розірвання шлюбу. Така процедура передбачає обов'язкову участь обох із подружжя. Той із подружжя, який перебуває за кордоном, може подати ще одну нотаріально посвідчену заяву про розгляд справи за його відсутності. В заяві слід вказати також орган РАЦСу, в який буде надіслане свідоцтво про розірвання шлюбу. Незважаючи на спрощений порядок розірвання шлюбу через РАЦС, громадяни України частіше звертаються з подібним питанням до суду. Розлучення за кордоном в суді – це складний процес, який потребує багато часу, знання мови, якою ведеться правосуддя, та психічної стійкості, тому з такими питаннями слід звертатись до компетентних в зазначеній сфері юристів. Підсудність справ за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами, а також справ про розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, які проживають за межами України, визначається суддею Верховного Суду, визначеним відповідно до статті 33 ЦПК (ст. 29 ЦПК) [1]. Згідно з роз'ясненнями, що містяться в абзацах шостому, сьомому пункту 4 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду судами цивільних і кримінальних справ від 16 травня 2013 року NP 24-754/0/4-13 «Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом» [2], справи про розірвання шлюбу між одним із подружжя– громадянином України та другим із подружжя незалежно від його громадянства, які проживають за межами України, підсудні судам України (ст.ст. 63, 64 Закону України «Про міжнародне приватне право» [3]). Суди розглядають спори за позовами громадян України до осіб, які проживають за кордоном, за правилами альтернативної підсудності, передбаченої статтею 28 ЦПК, а також виключної підсудності, передбаченої статтею 30 ЦПК та статтею 77 Закону України «Про міжнародне приватне право». При цьому спільним особистим законом подружжя, які є громадянами України, незалежно від місця їхнього постійного проживання є право України, а тому розірвання шлюбу між ними здійснюється за законодавством України (абз. 8 п. 11 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду судами цивільних і кримінальних справ від 16 травня 2013 року NP 24-754/0/4-13 «Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом»). Відповідно до ч.1 ст.4 Закону України «Про міжнародне приватне право» право, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин з іноземним елементом, визначається згідно з колізійними нормами та іншими положеннями колізійного права, міжнародних договорів, ратифікованих Україною.

Якщо подружжя є громадянами різних держав, спільно проживали на території України, і на час розірвання шлюбу хоча б один з них продовжує проживати на її території, то розірвання шлюбу провадиться за законодавством України. Особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої вона є (ст. 16 Закону України» Про міжнародне приватне право»).

В позовній заяві, зверненій до суду в Україні, позивач повинен вказати місце перебування відповідача (чоловіка або дружини) в іншій країні. У разі якщо в процесі розгляду справи суду необхідно вручити документи, отримати докази, провести окремі процесуальні дії на території іншої держави, суд України може звернутися із судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави у порядку, встановленому ЦПК або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України (ч. 1 ст. 498 ЦПК). Якщо ж міжнародний договір не укладено, то таке доручення надсилається Міністерству юстиції України, яке в свою чергу надсилає доручення Міністерству закордонних справ України для передачі дипломатичними каналами (ч. 2 ст. 498 ЦПК). Згідно п. 2.3 розділу 11 Інструкції про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень [4], затвердженої наказом Міністерства юстиції України та ДСА України від 27 червня 2008 року № 1092/5/54, доручення та документи, що до нього додаються складаються мовою, передбаченою відповідним міжнародним договором України. Якщо доручення чи документи складено українською мовою, тоді слід додавати завірений переклад на мову запитуваної держави або на іншу мову, передбачену міжнародним договором України. Документи ж, що підлягають врученню згідно з дорученням суду України, складаються мовою запитуваної держави чи іншою мовою, передбаченою міжнародним договором України, або супроводжуються завіреним перекладом на таку мову. У певних випадках документи, що підлягають врученню, можуть бути складені або перекладені на ту мову, яку розуміє особа, якій необхідно вручити документи.

При зверненні до суду з позовною заявою про розірвання шлюбу слід мати на увазі, що участь сторін не є обов'язковою умовою присутності сторін в судовій залі під час розгляду справи. По даній категорії спорів розгляд справи може бути проведений в режимі відеоконференції, якщо інформація, яка буде оприлюднена, не передбачає можливість проведення закритого судового засідання. Участь подружжя шляхом проведення відеоконференції забезпечується Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою враховуючи

технічні можливості суду, про що суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі (ч. 1 ст. 212 ЦПК). У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов'язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання подається до суду не пізніше як за п'ять днів до відповідного судового засідання (ч. 8. ст. 212 ЦПК). Розірвати сімейні правовідносини за межами країни можна також шляхом звернення в консульство України на території іноземної держави. Консул наділений повноваженнями щодо реєстрації розірвання шлюбу між громадянами України, які перебувають на території цієї країни, в наступних випадках: 1) за спільною згодою подружжя, в якого немає спільних неповнолітніх дітей; 2) за позовом одного із подружжя, якщо інший визнаний безвісно відсутній або оголошений померлим, про що є рішення суду; 3) за позовом одного із подружжя, якщо інший визнаний судом недієздатним. В таких випадках реєстрація розлучення відбувається в консульстві України за місцем реєстрації одного з подружжя на підставі ст. 106 Сімейного кодексу України [5].

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
2. Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом: Лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-75/0/4-13. URL: . <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/100236857>
3. Про міжнародне приватне право: Закон України Редакція від 23.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
4. Інструкції про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень. Наказ Міністерства юстиції України від 25.03.2010р. № 604/5/47. URL: <https://bt.mk.court.gov.ua/sud1405/iybdte/pyjhmnu>
5. Сімейний кодекс України: Закон України від 26.02.2002р. № 407-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/407-15>